

JAMIYATDA AYOLLAR O'RNI

Suyumova Marxabxon

Farg'ona davlat universiteti Ijtimoiy ish yo'nalishi 21.117-guruh 3-bosqich

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bugungi kunda O'zbek jamiyatidagi ayollar ro'li, yurtboshimiz tomonidan ularga qaratilayotgan e'tibor, ularning haq huqularini yanada mustahkamlash, gender tenglik tushunchasini haqida so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *Jamiyat, ayol, gender tenglik, huquq, zo'ravonlik.*

Hozirgi globallashuv jarayonida O'zbekistonda gender tenglik tushunchasi anchayin salmoqli o'sdi. Jamiyatimizda ayollar o'rnini yanada mustahkamlanmoqda va albatta bu jamiyatimizdagi jonkuyar ayollarni o'rnini beqiyos.

Ayol va uning jamiyat hayotidagi o'rnini hamisha muhim mezon bo'lib kelgan. Dunyo mamlakatlari qatorida va xalqaro hamjamiyatda munosib o'ringa ega bo'lgan O'zbekistonning davlat va jamiyat sifatidagi taraqqiyoti silsilasida ayolning o'rnini, uning siyosiy va huquqiy madaniyati alohida ahamiyat kasb etadi.

Bugungi globallashuv jarayonida yangi avlodning har qanday sharoitga nisbatan faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish masalasida xotin-qizlarning o'rnini va roli har qachongidanda muhim. Shu bois islohotlarning asosiy mazmuni ham xotin-qizlarning yangi g'oya va tashabbuslar bilan chiqishlarini qo'llab-quvvatlash, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan sa'y-harakatlar, o'zgarishlar va ijtimoiy-siyosiy jarayonlarda ularning faol ishtirok etishlarini ta'minlashdan iborat.⁴⁰ Jamiyatda ayollar o'rnini mustahkamlash shu jamiyat a'zolariga bevoqif bog'liqdir. Ayollarni siyosatga jalb etish, ta'lim olishini yanada mustahkamlash, haq huqularini to'laqonli taminlash, bilmli va ilmi bo'lish uchun sharoitlar yaratish kabilar kiradi. Yildan yilga brogan sari ayollar har sohada faol ishtiroki ko'zni quvnatadi. Ayol ojiza emas, u faqat uyda o'tirish farzand tarbiyalash uchun yaratilmagan. Ayol kishi olim va foziladir.

Zamondosh ayollarimiz jamiyatda teng huquqli, yaratuvchi va bunyodkorlar safida faol ishtirokchigina emas, balki o'zlarining bilimi, kasbiy malakasi bilan ko'pgina jabhalarda yetakchi mavqelarni egallab turibdi. Bugun biror soha yo'qki, unda ayollar ishlamayotgan bo'lsa. Ular shifokoru o'qituvchi, fermeru tadbirkor, san'atkoru muhandis, olimu arbob. Ayniqsa, tibbiyot, ta'lim-tarbiya, madaniyat, san'at va sport kabi sohalarning ravnaqini xotin-qizlarsiz aslo tasavvur etish mumkin emas.⁴¹

Ayollarimizni siyosat maydoniga shahdam qadamlar bilan kirib kelishi ham jamiyatdagi ayollar o'rnini yana bir bor mustahkamladi. Misol qilib Oliy Majlis senat raisi: Tanzila Norboyevani olishimiz mumkin ayol kishini qanday kuch qudratli, teran

⁴⁰ Ayolning jamiyat hayotidagi o'rnini (genderi.org)

⁴¹ AYOL VA OLAM – HURRIYAT (uzhurriyat.uz)

fikrga egali, boshqaruv jarayonida oqilona ish yuritishi bilan ayollarimiz haq huquqlarini yanada mustahkamladi.

Yurtimizda fidokorona mehnat qilayotgan xotin-qizlarning ulushi tibbiyotda 77 foizni, ta'lim sohasida 74 foizni, iqtisodiyot va sanoat tarmoqlarida esa 46 foizni tashkil etmoqda. Agar 2017-yilda xotin-qizlarning boshqaruv sohasidagi ulushi 27 foizni tashkil etgan bo'lsa, bugungi kunda 33 foizga, siyosiy partiyalar safida 40 foizdan 47 foizga, tadbirkorlikda 21 foizdan 37 foizga yetdi.

Bilimli, tashabbuskor va faol ayollarimizdan 2 ming nafarga yaqini davlat va jamoat tashkilotlarida rahbarlik lavozimlarida xizmat qilmoqda. Xususan, Oliy Majlis Qonunchilik palatasi deputatlarining 33 foizi, Senat a'zolari hamda mahalliy Kengashlar deputatlarining 25 foizi xotin-qizlardan iborat.⁴²

Bu statistik ma'lumotlar albatta kishi ko'zini quvnatadi. Bu raqamlar O'zbek jamiyatida ayollarning o'rnini naqadar beqiyosligini ko'rsatadi. Va bu butun dunyoda O'zbekiston Respublikasida ayollarga nisbatan qanday munosabatda, ayoning o'rnini qandayligini ko'rsatadi.

Har sohada kamchiliklar bo'lganidek jamiyatda ayollar o'rnini mustahkamlash huquqlarini taminlashda ham turli qiyinchilik va to'siqlarga duch kelinmoqda. So'nggi yillarda xotin-qizlarga nisbatan zo'ravonlik holatlari dolzarb muammo sifatida yuzaga chiqmoqda. Bu illatlarni yo'qotish uchun huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish maqsadida O'zbekiston Respublikasining "Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida"gi hamda "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi qonunlari qabul qilindi, Senatda Xotin-qizlar va gender tenglik masalalari qo'mitasi, O'zbekiston Respublikasi Gender tenglikni ta'minlash masalalari bo'yicha komissiyasi tuzildi. Xotin-qizlarni ijtimoiy-iqtisodiy qo'llab-quvvatlash, ular bilan manzilli ishlash maqsadida "Ayollar daftari" hamda "Yoshlar daftari" tizimlari yo'lga qo'yildi.⁴³

Bu kabi tizimlarni mamalakatimizda targ'ib qilinish ayollarga nisbatan zo'ravonlik omillarini birmuncha pasaytirdi. "Ayollar daftari" ning joriy etilishi jamiyatimizda o'z o'rnini topolmayotgan, eri tomonidan zo'ravonlikka uchragan yokida boquvchisini yo'qotgan ayollar uchun o'zlarini kelajagini yaratish uchun jamiyatdagi o'z ijtimoiy mavqeyini yanada mustahkamlash uchun bir debocha bo'ldi desak mubolag'a bo'lmaydi. Jamiyatning teng yarmini ayollar tashkil etadi ular ham erkaklar bilan bir hil teng huquqqa ega. Gender tenglik jamiyatimizda keng targ'ib etilayotganligi bois anchayin ayollarga bo'lgan kamsitishlar, tahqirlashlar birmuncha kamaygan.

Ayollar sog'ligiga davlatimiz tomonidan anchayin kuchli e'tibor qaratilmoqda. Sabab jamiyatning sog'lomligi, avvalo, xotin-qizlarning qanchalik sog'lom ekani bilan tavsiflanadi. Yurtboshimiz aytganlaridek, "...ona va bola sog'lig'iga e'tibor – jamiyatga, kelajakka e'tibordir" deb bejiz takidlamaganlar.

⁴² Yangi O'zbekiston taraqqiyotida olima va oqila ayollarning o'rni (senat.uz)

⁴³ AYOLLAR – JAMIYAT KO'ZGUSI (yoshlarovozi.uz)

Muxtasar aytganda, jamiyatda ayol qadr-qimmatini, uning huquq va erkinliklarini himoya qilish borasida davlat bosh islohotchi sifatida namoyon bo'lmoqda. Zotan, jamiyatda xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini ifoda etish, davlat va jamiyat munosabatlarida ayollarning o'rnini va rolini yanada oshirish, ularning siyosiy, huquqiy, ijtimoiy sohalarida manfaatlarini himoya qilish masalasi Yangi O'zbekistonda Uchinchi Renessans avlodini shakllantirishning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi.⁴⁴

Ayol gul kabidir uni qanchayin parvarish qilinsa u o'zidan fayz barokat taratadi. Shunday ekan ayollarni qadrlamoq kerak ularni ilmi va bilimli bo'lish uchun shart sharoitlar yaratish, unga ojiza kelajakdagi kasbi faqat uy bekasi sifatida qaralmaslik kerak aksincha uning fikrlarini yanada teranlashtirish, olgan bilimlarini to'g'ri yo'naltira olsak ayol kishi jamiyatdagi ijtimoiy mavqeyni osongina egallaydi va albatta yurtiga o'z ishlari, ilmiy izlanishlari bilan hissa qo'shadi.

O'zbek jamiyati azaldan ayollarni hurmat qilib e'zozlab ardoqlaydi buning yaqqol misoli qilib o'z onalariga, opa singillarga bo'lgan munosabatlarda ko'rishimiz mumkin. O'zbekiston Respublikasida xotin qizlarni jamiyatdagi o'rnini mustahkamlash, ijtimoiy faolligini oshirish, ijtimoiy-huquqiy, iqtisodiy jihatdan qo'llab quvvatlash uchun ko'plab qonun qarorlar ishlab chiqilgan.

2019 yil 2 sentyabrdagi «Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida»⁴⁵ Qonunning 12-moddasida xotin qizlarning jamiyatdagi o'rnini mustahkamlash, jamiyatda ayollar va erkaklar har sohada teng huquqli ekanliklari, jins bo'yicha kamsitilishlarga yo'l qo'ymaslik, gender tenglikni ta'minlash, ularning qonuniy manfaatlarini himoya qilish va mustahkamlash va yuzaga keladigan muammolarni o'rganish va bartaraf etish, rahbarlik sohalarida ham xotin qizlar erkaklar bilan teng ko'rishligi takidlab o'tilgan. Bu O'zbekistonda ayollarni o'rnini mustahkamlash uchun yaratilgan qonunlarning biri bo'lib birgina moddaning o'zida ko'rishimiz mumkin xotin qizlarning jamiyatdagi o'rnini mustahkamlash borasidagi harakatlarni.

Ayol ona, ayol opa, ayol, singil bularni jamiyat qancha ardoqla el-yurt shuncha rivojlanib boraveradi. Qanday jamiyat mustahkam bo'ladi albatta ayollarni e'zozlagan jamiyat.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ayolning jamiyat hayotidagi o'rnini (genderi.org)
2. AYOL VA OLAM – HURRIYAT (uzhurriyat.uz)
3. Yangi O'zbekiston taraqqiyotida olim va oqila ayollarning o'rnini (senat.uz)
4. AYOLLAR – JAMIYAT KO'ZGUSI (yoshlarovozi.uz)
5. Ayolning jamiyat hayotidagi o'rnini (genderi.org)

⁴⁴ Ayolning jamiyat hayotidagi o'rnini (genderi.org)

⁴⁵ O'RQ-562-son 02.09.2019. Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida (lex.uz)

6. O'RQ-562-сон 02.09.2019. Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida (lex.uz)